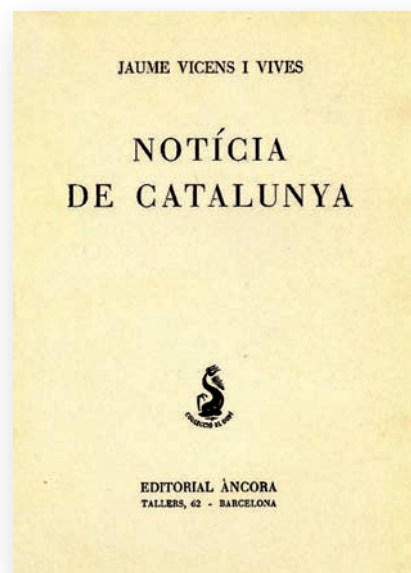

Notícia de Catalunya Jaume Vicens Vives

VICENÇ PAGÈS JORDÀ > TEXT

La història segons Jaume Vicens Vives

Jaume Vicens Vives va néixer a Girona el 1910 i va morir el 1960 a Lió, on li estaven tractant un càncer. El seu mèrit va consistir a ser, en una època difícil, un home d'acció en l'esfera intel·lectual. Professor universitari, autor d'obres d'investigació i de divulgació, va connectar amb l'escola francesa dels *Annales* —potser la més avançada de l'època en estudis històrics— i va fundar l'editorial que porta el seu nom. Un dels seus llibres més influents va ser *Notícia de Catalunya*, publicat el 1954.

>> *Jaume Vicens Vives.*

Retrobar Jaume Vicens Vives és sempre una sorpresa agradable. Sorpren, en primer lloc, perquè la seva prosa no és científista, sinó càlida i pròxima. Hereu de la riquesa expressiva d'Heròdot i de Hobsbawm, utilitza un registre raonablement ric, amb verbs que no solem trobar en els llibres d'història, com ara *acaronar*, *bescantar*, *burxar*, *capir*, *encetar*, *espigolar* o *estimar*. Per fer entendre un determinat concepte pot recórrer a referents literaris com els Argonautes, i utilitza el Minotaure com a metàfora del poder de l'Estat.

Vicens Vives sorpren també perquè, ara que la crisi ha imposat una interpretació esquemàtica de la realitat, no explica pas una història de bons i dolents. Per a ell, la raó no és patrimoni d'un poble ni d'una classe social: Rovira i Virgili li resulta massa romàntic, mentre que a Ortega y Gasset i Menéndez y Pidal els troba parcials, igual com els que ell anomena «els grans xovinistes de la generació del 98». La història segons Vicens Vives és plena de matisos, d'alts i baixos, de trobades i topades, de coincidències i de discrepàncies, de tendències contraposades dins els mateixos rengles. Ni els espanyols ni el clergat ni els immigrants ni els reis són intrínsecament perversos. També alerta contra els anacronismes: per a ell, acusar Vicent Ferrer de poc catalanista significa, ras i curt, no entendre la Catalunya medieval.

Notícia de Catalunya sorpren, en tercer lloc, perquè no és un compendi d'història, sinó més aviat un comentari de la història. Vicens Vives imagina un lector competent, que està al cas dels esdeveniments principals, mentre que ell es limita a inserir-los en el context apropiat, a construir un relat que estableix unes constants, unes fidelitats i uns malentesos. Es mou amb comoditat entre dinasties, passa fàcilment dels romans als carolingis, sintetitza segles en poques paraules. No busca l'eslògan fàcil, sinó entendre el món, que vol anys d'estudi i de paciència.

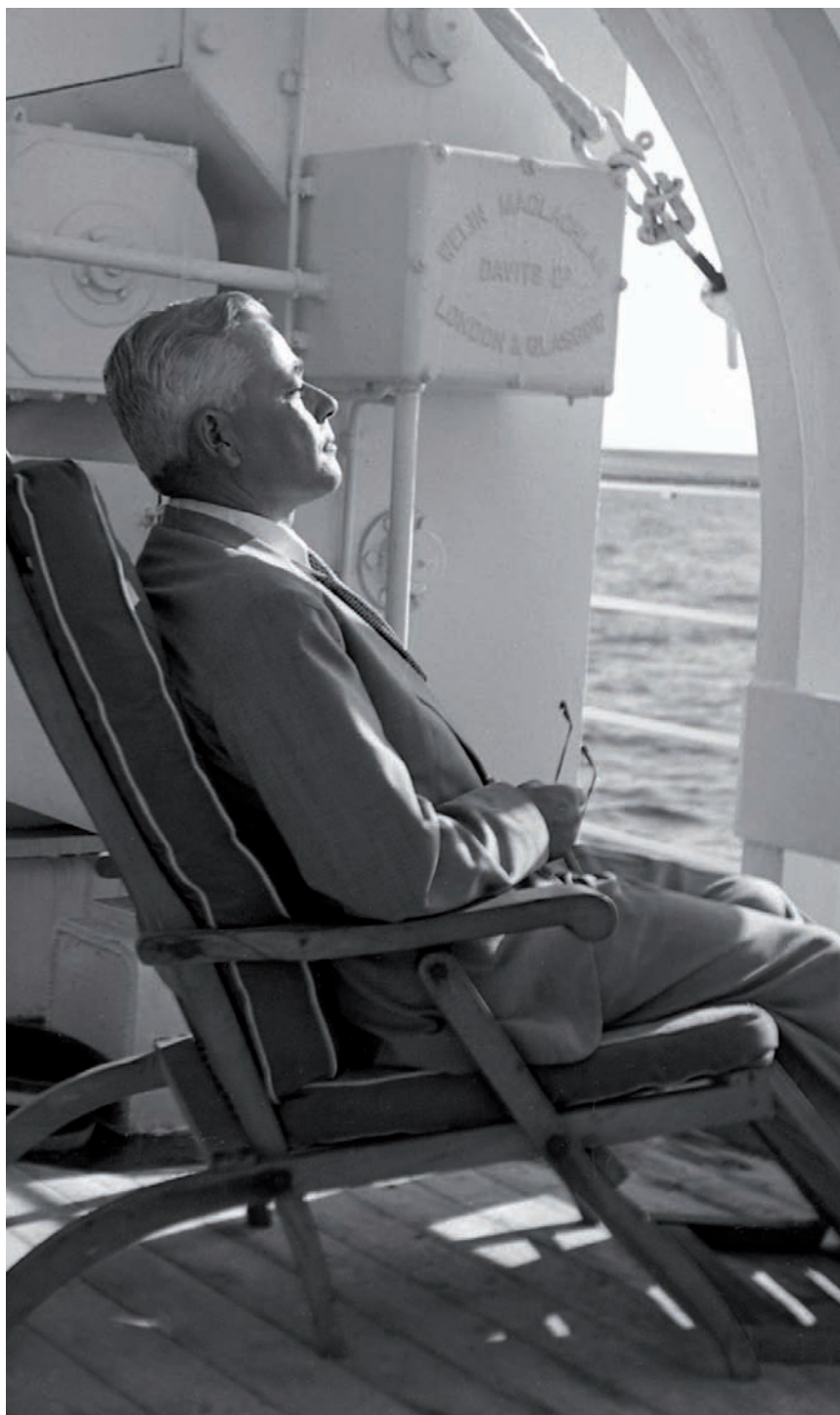
En l'escola dels *Annales*, Vicens

Vives hi va trobar una tercera via davant del materialisme dialèctic i la historiografia nacional que defensava el franquisme. Així, incorpora amb naturalitat a la història altres ciències com l'antropologia, la sociologia, la filologia o la geografia. Acostumats a la terminologia marxista, la seva manera de veure el passat ens resultaria nova si no fos que avui dia ja ha estat assimilada per gran part dels *mâîtres à penser* del país. Em refereixo a la concepció dels catalans com a homes de marca, com a «poble de passadís», destinats al pacte. Per a Vicens Vives, Catalunya és el resultat de la dialèctica entre el conservadorisme de la muntanya i l'activisme propi del litoral. Com que no hem disposat de grans recursos naturals ni hem construït un imperi colonial, el que ens ha definit ha estat la importància del mas, de la terra, del treball i la família. El seny i el pactisme es poden entendre com a efecte d'aquesta realitat. Carlins o socialistes, liberals o sindicalistes, els catalans —sempre segons Vicens Vives— tenim en comú «el pacte de bona fe», una tendència a l'harmonia interclassista que avui dia ens podria semblar característica del pensament oriental.

En canvi, els catalans no hem entès l'Estat modern. L'hem menyspreat i l'hem burxat amb crítiques sense prendre'ns la molèstia d'infiltrar-nos-hi. No ens l'hem cregut, però igualment ell ens ha sotmès. «No hem estat prou

Rovira i Virgili li resulta massa romàntic, mentre que a Ortega y Gasset i Menéndez y Pidal els troba parcials, «els grans xovinistes de la generació del 98»

forts per fer-nos la nostra pròpia història; vet ací la gran tragèdia col·lectiva», llegim a *Notícia de Catalunya*. Només cal fixar-se en les estàtues situades en els diferents Parlaments: davant les Corts de Madrid, uns lleons amena-

çadors; davant el Parlament de Barcelona, una dona desconsolada. Afirmava Vicens Vives que els catalans hem mostrat al llarg dels segles una feble voluntat de poder, unes escasses ganes d'ocupar els palaus del Minotaure on

es decideixen els destins dels homes i dels pobles. Davant la manca de poder coercitiu dels catalans, escriu: «La potència de la nostra imaginació no està d'acord amb la nostra capacitat d'imposició (...) La nostra tàctica ha d'ésser sempre la de convèncer per l'exemple i la claredat».

L'últim capítol de *Notícia de Catalunya* està dedicat a la mentalitat històrica dels catalans. Hi cita Ferrater Mora i Jordi Pérez Ballestar, que va caracteritzar les quatre possibilitats de l'actitud catalana davant la realitat: seny, embadaliment, rebentada i tot o res. El seny és el fruit del treball de la terra, i es condensa en un refrany: «No diguis blat que no sigui al sac i ben lligat». El consell assenyat per excel·lència és «no t'emboquis», no comprometis a la lleugera les possibilitats de prosperar. L'embadaliment és la sorpresa davant allò que no podem copsar, i fàcilment pot donar pas a la rebentada, que és l'antesala del tot o res, l'actitud contrària a l'esperit pactista que, segons Vicens Vives, ens caracteritza.

Intel·lectual influent, les seves idees han influït pensadors i polítics, que han tret un gran partit retòric de la «voluntat d'ésser» que segons ell definia els catalans. Conseqüent amb la seva visió de la història, va ser assenyat i pactista: massa, segons algunes veus crítiques. L'entrada a la *Gran Enciclopèdia Catalana* li retreu «adherències poc congruents». Més d'un considera que les seves anàlisis no s'ajusten a la realitat d'avui dia, com si en comptes d'historiador hagués tingut ofici de profeta. Faríem bé d'escoltar els consells pòstums que proporcionava l'historiador gironí en un article publicat a *Serra d'Or*: «Ferma't el cor, abomina l'irrealisme i pensa amb lògica nua. Et proposo que no rebutgis l'esperit de progrés ni menystinguis l'herència dels teus pares. I sobretot, que pensis més en tot allò que hem construït i ens ha fet grans que no pas en les coses que ens han estat imposades a desgrat».

Vicenç Pagès Jordà és escriptor.

**«No hem estat prou forts per fer-nos la nostra pròpia història; vet ací la gran tragèdia col·lectiva»,
llegim a *Notícia de Catalunya***